

PARSAKASVIT > KALLIOKIELOT

Kalliokielo (*Polygonatum odoratum*)
Lehtokielo (*Polygonatum multiflorum*)

Torvikielet eli kalliokielet on viidenkymmenen lajin suku. Suomessa kasvaa luonnonvaraisina kaksi lajia.

KALLIOKIELO on yleinen Suomen Keteläosissa, mutta **rauhoitettu Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Lapin maakunnissa**. Kalliokielen mustahkot marjat saattavat houkuttaa maistamaan, mutta taas täytyy varoittaa, että ne ovat myrkyllisiä! Suomesta on ollut ainakin yksi kuolemaan johtanut kalliokielemyrkytys.

LEHTOKIELO on sukulaistaan kalliokieleä paljon harvinaisempi laji Suomessa. Yleisenä se kasvaa vain maan eteläisen tammivyöhykkeen lehdossa ja rantametsissä. Levinneisyysalue ulottuu kuitenkin rannikkoä myöten aina Selkä-

merelle Merikarvialle saakka ja Kokemäenjovirta pitkin sisämaahan Nokialle ja Hämeenlinnaan. Komeimmat kasvustot löytyvät Ahvenanmaan jalo-

Keskimäärin vain joka neljäs kalliokielellinen verso kukkii, ja marjasato on useimmiten niukkahko.

puolehdoista ja Kokemäenjoen suiston tervaleppälehdoista Porin seudulta.

Lehtokielo kasvaa kalliokieleä selvästi isommassi, jopa 80 cm korkeaksi. Lajit voi erottaa tarkastelemalla vartta, joka lehtokieliolla on sileä ja kalliokielellä uurteinen.

Myös kukinnoissa on eroja. Lehtokielen valkoviherheit kukat ovat tuoksu- tomat ja roikkuvat lehtihaangoissa 2-5 kukan ryhmissä. Kalliokielellä vartijalta tuoksuvia kukkia on lehtihaangoissa ainoastaan yksi tai korkeintaan kaksi. Lehtokielo tekee yleensä niukasti marjoja, mutta ei näistä paljon iloa olisikaan, sillä ne ovat myrkyllisiä kuten muillakin kielioilla.

Lehtokielo ja kalliokieleto ovat niin läheisiä sukulaisia, että ne voivat risteytyä. Risteymiä käytetään yleisesti koriste- kasveina ja myydään taimitarhoissa tarhakielen nimellä. Risteytyvät ovat lisääntymiskyvyttömiä.

RAVINNOIKSI JA/TAI ROHDOKSI

Kalliokielellä juuret ovat myrkyttömiä, ja suuren tarkkelyspitoisuutensa vuoksi ne ovat olleet tärkeitä ravinnonlähteitä kato- ja näikävuosina. 1700-luvulla elänyt taloustieteilijä Pietari Gladd sanoi niiden olevan parasta luonnostamme saatavaa hätälevän aineita.

Ajanlaskun alkuvuosina elänyt kreikkalainen tietäjä Dioskorides suositteli kalliokieleä erityisesti **luunnurtumien hoitoon**.

Keskiajalla englantilainen luonnonparannuksen asiantuntija korosti kasvin parantavan ruhyetta, jotka ovat syntyneet naisilla "vaimon kompastuttua kiivaan aviomiehen myrkyllisiin".

Juurakoista on valmistettu rohdoksiä myös ihon tulehduksiin ja haavoihin sekä sisäisesti nautittavaksi mm. kihtiin ja reumaan.

2

PARSAKASVIT > ORAVANMARJAT

(Metsä)oravanmarja (*Maianthemum biflorum*)

Metsäoravanmarja eli **MORAVANMARJA** kasvaa Suomessa yleisesti lähes koko maassa mutta harvinaisuuksia Rovaniemen pohjoispuolella. Laji kasvaa etenkin kuusen seuraksi, missä se saa suojaa yöpakkasilta. Varjoisaan paikkaan viittaa myös saksankielinen nimi Scattenblümchen eli varjokukkanen.

Hento kukkaterä on vain 3-4 cm pitkä, ja siinä voi olla parikymmentäkkin kukkaa. Suvun nimi tarkoittaa toukokuussa kukkivaa ja lajinimi kaksilehdistä.

Marjat ovat aluksi vihreitä ja kovia, kypsänä punaista ja mehukkaita. Ne sisältävät sydämen toimintaan vaikuttavia aineita, ja jo muutaman gramman syöminen saattaa olla vaarallista. Lintuihin myrkyt eivät vaikuta, mutta marjat kelpaavat niille vasta paremman puutteessa, kun muuta ei ole tarjolla.

Moni ihmisen ravinnoksi kelpaamaton kasvi on saanut eläinlajin nimen, kuten oravanmarja.

2,3 LEHTOJEN LAJISTOA, KANKAILLA KASVAVIA • 71

Lehtokielen kukat ovat keskeltä hiukan kaven- tunteet, mutta kalliokielellä ne ovat suoria.

Malliaukeama
Älä unohda
minua -kirjasta.

"Älä unohda minua"
-kasvikirjan on kirjoittanut
Taina Leino, joka vastaa
Eläkkeensaaja-lehden
taitosta ja ulkoasusta.

Tämän lehden Paras juttu
-vastaajien kesken arvotaan
kolme "Älä unohda minua"
-kirjaa. Vastausohje sivulla 39.

Viime vuoden alussa kerroin
Eläkkeensaaja-lehdessä (1/23)
kasviharrastuksestani.
Sen jälkeen kypsyi ajatus
kasvion koostamisesta kirjaksi.
Ja nyt kirja on valmis.

ÄLÄ UNOHDA MINUA

Miksi kasvikirjani sai
tuollaisen nimen?

Kuuntele Juha Laaksosen
luontoretki / Ikioma
kasvikirja (21.4.2024):
areena.yle.fi/
podcastit/1-68529995

Minkälaisia taruja ja
uskomuksia kasveihin
liittyy? Mikä kasvi tunnetaan
Amerikassa nimellä Venäjän
parsa? Mistä kasvista
valmistettua lääkettä
on viety Suomesta jopa
Kiinaan? Mikä kasvi on
matkustanut kuuhen?

Kokosin kasvikirjani tausta-
tietoa ja tarinoita Suomen
luonnonkasveista sekä
niiden hyödyntämisestä niin
ravintona, rohtona kuin
monin muinkin tavoin.
Kaikkien 330 kasvilajin kuvat
ovat minun valokuvaamiani.
Eri lajeista löytyy paljon
asiaa – ja jonkun verran
juttua myös asian vierestä.

330 kasvilajia • 540 kuvaa
320 sivua

ETUHINTA
Eläkkeensaaja-lehden
lukoille 30 euroa
sisältäen postituksen.

Tilauksen voi tehdä maksa-
malla summan kirjatililleni
FI23 5721 1520 4710 09 /
Taina Leino ja kirjoittamalla
viestikenttään vastaanottajan
nimi, osoite sekä
puhelinnumero.

TIEDUSTELUT:
taina@vitale.fi
040 553 4130 / Taina Leino

Kasvikunta on kulttuurin kivijalka

Kasvit ovat asustaneet maapallolla satoja miljoonia vuosia kauemmin kuin ihminen. Ne ova mahdollista- neet ihmiskunnan syntyminen ja lisääntymisen. Kautta aikojen ihmiset ovat käyttäneet kasveja ravinnokseen sekä mm. hoitona monenlaisiin vitsauksiin.

1700-luvulla syntyi käsite kulttuuri, joka tulee latinan kielestä ja tarkoittaa viljel- yä. Laajasti ajateltuna kulttuu- riin kuuluvat muun muassa kieli, elintavat, uskonnot ja rakennettu ympäristö. Suppeasti ajateltuna kulttuurilla tarkoi- tetaan erilaisia taiteen muoto- ja. Olipa näkökulma mikä tahansa, kasvikunta kuuluu sii- hen monin tavoin. Älä unohda minua -kirjassa kasvilajeja tarkastellaan erityisesti kult- tuurin osana tällä sivulla ole- vien lyhyiden otteiden tapaan.

Teksti ja kuvat: Taina Leino,
Espoonlahden Eläkkeensaajat

TAUSTATIETOA JA TARINOITA

Minttujen suku sai nimensä kreikkalaisesta tarusta, jossa Zeuksen tytär Persefone muutti miestään viekoitelleen Minthe-nimisen nymfin yrtiksi. Tarun vaikutuksesta kreikka- laisilta sotilailta kiellettiin mintun käyttö, ettei lemme- huuma estäisi taistelua.

RAVINNOIKSI JA/TAI ROHDOKSI

Peltokanankaali sisältää runsaasti C-vitamiinia, ja Ameri- kassa sitä on jopa viljelty ra- vinnoksi. Ennen muinoin sen avulla torjuttiin talvisin keripukkia. Salaatissa syötynä peltokanankaalin lehdet ovat parhaimmillaan ennen kukki- mista. Maussa on vivahde vihannes- tai vesikrassia sekä sitruunaa. Lehtiä voi käyttää ruoanvalmistuksessa kyp- sennettynä pinaatin tavoin. Versojen ja kukkien maku on puolestaan voimakas ja mau- kas, parsakaalia muistuttava.

HUVIKSI JA HYÖDYKSI

Mänty on tärkeä puulaji, josta saadaan puun lisäksi runsaasti muitakin tuotteita. Mänty- suopaa valmistetaan sellun- keiton sivutuotteena synty- västä öljystä. Suovan keksi kemisti-insinööri Alfons Hellströmin johtama tutkija- ryhmä Enso-Gutzeitin tehtaal- la Kotkassa 1913. Ensimmäi- nen mäntysuopatehdas per- rustettiin samaan kaupunkiin 1920.

i

"Kotimaani ompi Suomi /
Suomi, armas synnyinmaa. /
Siellä valkolatva tuomi /
ahon laittaa reunustaa."

Tämä tuttu tuomesta kertova laulu on amerikansuomalaisen Jooseppi Riipan 1890-luvulla tekemä. Alkuperä ei kuitenkaan ole yleisesti tunnettu, joten kappaletta kutsutaan useimmiten kansanlauluksi.

